

«Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΩΝ ΚΗΠΟΥΠΟΛΕΩΝ» ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΟΡΑΜΑΤΟΣ

του καθηγητή Αλέξανδρου Παπαγεωργίου-Βενετά

«Η περιπέτεια των κηπουπόλεων» της καθηγήτριας της αρχιτεκτονικής σχολής του ΑΠΘ Κικής Καυκούλα, γνωστής για τις μεθοδικές της εργασίες στον χώρο της ιστορίας της νεοελληνικής πολεοδομίας, είναι ένα βιβλίο που περιμέναμε από καιρό. Είναι μια παρήγορη απόδειξη ότι υπάρχουν ακόμα συνάδελφοι, πραγματικοί ερευνητές, που δεν αυταπατώνται και δεν παραπληροφορούν το αναγνωστικό κοινό με εντυπωσιακά λευκώματα εγχρώμων φωτογραφιών (τα τόσο γνωστά μας *coffetable books*), αλλά επιμένουν στην δύσκολη προσπάθεια της έρευνας και της αποτελεσματικής μετάδοσης των αποτελεσμάτων της σε ένα ευρύτερο κοινό.

Η πρόταση της κηπουπόλεως γεννήθηκε, όπως γνωρίζουμε, στα τέλη του 19ου αιώνα από τον Άγγλο στενογράφο Ebenezer Howard, που δημοσίευσε το 1898 το μετέπειτα κλασικό του έργο «Το Αύριο: ένας ειρηνικός δρόμος προς την αληθινή μεταρρύθμιση», που το ονόμασε στην δεύτερη του έκδοση το 1902 σε «Κηπουπόλεις του μέλλοντος».

Η θεμελιακή ιδέα της κηπουπόλεως απέβλεπε στην ίδρυση αυτόνομων πόλεων μεσαίου μεγέθους, με χαμηλές πληθυσμιακές πυκνότητες και άφθονο πράσινο, με κοινόκτητη γη, συντεχνιακή οργάνωση της εργασίας και εξισορροπημένη μίξη χρήσεων εργασίας και κοινωνικών υποδομών. Η γεωργική εκμετάλλευση της κοινοτικής στην περιφέρεια των κηπουπόλεων θα εξασφάλιζε την αυτάρκεια των οικισμών.

Το πρότυπο της κηπουπόλης μπορεί να θεωρηθεί ως η τελευταία και πιο ρεαλιστική πρόταση στο πνεύμα των ουτοπικών σοσιαλιστών που, από την εποχή του Owen και του Fourier στην αρχή του 19ου αιώνα, μας έδωσε ένα σημαντικό αριθμό πρωτοτύπων πολεοδομικών προτάσεων που απέβλεπαν στην αναδιάρθρωση του χώρου ζωής στην υπηρεσία ανθρωπίνων ιδεωδών.

Κατά την διάρκεια του 20ου αιώνα το «μοντέλο» της κηπουπόλης ευρήκε πολλές εφαρμογές στην κεντρική και δυτική Ευρώπη, ως εναλλακτική λύση εποικισμού που στρέφεται κατά του μητροπολιτικού υπερσυγκεντρωτισμού, των μεγάλων πυκνοτήτων δομήσεων και οικήσεως και της αλλοτρίωσης του ανθρώπου με την αποκοπή του από το φυσικό του υπόβαθρο ζωής.

Η Κική Καυκούλα μας δίνει, στο πρώτο μέρος του βιβλίου της, μια γενική εποπτεία επί των επιτευγμάτων της «Κηπουπόλεως» στις τέσσερις χώρες όπου η ίδια άνθισε και έφερε σημαντικούς καρπούς: την Αγγλία, την Γαλλία, το Βέλγιο και την Γερμανία. Αξίζει αν σημειωθεί ότι μόνο στην Αγγλία είχαμε την δημιουργία πραγματικών νέων πόλεων-κηπουπόλεων στις αρχές του 20ου αιώνα, όπως το Λέτσοουερθ (Letchworth) και το Γουέλιν γκάρντεν σίτυ (Welwyn Garden City), ενώ στις άλλες χώρες τα πειράματα των κηπουπόλεων υλοποιήθηκαν υπό μορφήν νέων περιφερειακών συνοικισμών, είτε εργατικών κατοικιών για τους

εργαζόμενους σε μεγάλες επιχειρήσεις, που είχαν συνήθως πλήρη κοινωνικό εξοπλισμό, είτε ως προάστια ευπορότερων τάξεων, με χαρακτηριστικά καθαρά περιοχών κατοικίας με έντονη παρουσία του αστικού πρασίνου.

Η συγγραφέας πραγματεύεται 90 προτύπους οικισμούς με χαρακτήρα κηπουπόλεως, από τους οποίους επισκέφθη και εμελέτησε επί τόπου 55. Υλικά συνεκέντρωσε από 12 αρχεία και βιβλιοθήκες της Αγγλίας και της Γαλλίας. Στην Ελλάδα παρουσιάζεται έτσι για πρώτη φορά μία εμπεριστατωμένη μελέτη για το σημαντικό αυτό ευρωπαϊκό κοινωνικό και πολεοδομικό κίνημα, που μέχρι σήμερα έχει μείνει ακάλυπτο από την ελληνική βιβλιογραφία.

Στο δεύτερο μέρος της θεμελιακής αυτής εργασίας μας προσφέρεται μια πλήρης εικόνα των επιπτώσεων και εφαρμογών της ιδέας της κηπουπόλεως στην Ελλάδα. Μας αποκαλύπτεται κατ' αρχήν μια σχεδόν άγνωστη μέχρι σήμερα πρωτοβουλία που αφορά εις την ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων οικισμών της Ανατολικής Μακεδονίας αμέσως μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Κάτω από τον φωτισμένο συντονισμό του Αλέξανδρου Παπαναστασίου και με συμμετοχή Άγγλων αρχιτεκτόνων του εκστρατευτικού σώματος και Ελλήνων συναδέλφων τους, σχεδιάστηκαν 23 κώμες και χωριά σύμφωνα με τις αρχές της χαμηλής και αραιής δόμησης και με κατοικίες με ευρύχωρους ιδιωτικούς κήπους, κατά τα πρότυπα μικρών κηπουπόλεων απόλυτα ενταγμένων στο φυσικό τοπίο.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με μια διεξοδική παρουσίαση των προαστείων και νέων συνοικιών της Αθήνας του Μεσοπολέμου, που υπήρξαν κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο εφαρμογή της ιδέας της κηπουπόλεως στην Ελλάδα. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι αθηναϊκές κηπουπόλεις έγκειται εις το ότι καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα λειτουργικών αναγκών, υπηρετώντας διάφορες κοινωνικές ομάδες κατά ποικίλους τρόπους.

Έχουμε έτσι δείγματα «προσφυγικών κηπουπόλεων» (π.χ. Νέα Σύμρνη, Νέα Φιλαδέλφεια), κτισμένων με κρατική μέριμνα, «εξοχικούς συνοικισμούς» της ιδιωτικής πρωτοβουλίας (π.χ. Γλυφάδα, Ηλιούπολη, Παλαιό Ψυχικό, Εκάλη), αλλά και συνεταιριστικές προσπάθειες (Γαλάτσι, Φιλοθέη, Νέο Ψυχικό) που υπακούουν στην ίδια ιδέα.

Γίνεται έτσι κατανοητό ότι η ταλαιπωρημένη Αθήνα του μεσοπολέμου κατόρθωσε να διοχετεύσει την πληθυσμιακή έκρηξη στην σωστή κατεύθυνση με δίκαια κοινωνικά μέτρα και λογικές πολεοδομικές επιλογές. Τα κρατικά και συνεταιριστικά προγράμματα δημιούργησαν μια σειρά από εύρυθμες, σεμνές και στη σωστή κλίμακα οικιστικές ενότητες στην περιφέρεια της μεγαλούπολης (με αποφυγή των πολυώροφων πόλεων-υπνωπτηρίων) που η επιπολαιότητα των νεοελλήνων σε εποχές

«παχύτερων αγελάδων», αργότερα, κατά τις πρόσφατες δεκαετίες, ονόμασε συγκαταβατικά «λαϊκές κατοικίες», που στην ουσία όμως είναι οι μόνες επιτυχείς προσπάθειες οργανωμένης δομήσεως στο Λεκανοπέδιο των Αθηνών.

Όλα αυτά τα διδάγματα και πολλά χρήσιμα ακόμη έχει να αποκομίσει τόσο ο ειδικευμένος πολεοδόμος όσο και ο απλός αλλά επαρκής αναγνώστης με ενδιαφέρον για τα κοινά, από την γλαφυρή παρουσίαση του χρονικού των κηπουπόλεων. Το βιβλίο, με τις 500 σελίδες και τις 600 απεικονίσεις σχεδίων και ιστορικών φωτογραφιών, εξεδόθη με πολλή καλαισθησία από τον εκδοτικό οίκο University Studio Press της Θεσσαλονίκης. Μας προσφέρει ένα πλούτο γνώσεων και ευστόχων κρίσεων και προκαλεί έντονο το ενδιαφέρον μας για το θέμα που πραγματεύεται. Ιδιαίτερα επιτυχής είναι η εικονογράφηση που ερμηνεύει και παρακολουθεί από κοντά το κείμενο με εκτενείς υπομνηματισμούς. Ένα πλήθος παρατηρήσεων παραπέμπει στις πηγές.

Η «περιπέτεια των κηπουπόλεων» είναι τελικά μια θελκτική περιπέτεια ενημέρωσης για τον αναγνώστη και μια πλατειά περιήγηση στον κόσμο των δημιουργικών πολεοδομικών ιδεών.

ΔΙΑΣΤΑΤΙΚΗ ΜΕΤΡΟΛΟΓΙΑ

των Χαρίκλεια Καραχάλιου
Γκαμπριέλ Μανσούρ

Το βιβλίο αναφέρεται στις διαστατικές μετρήσεις, δίνοντας έμφαση τόσο στις μεθόδους όσο και στα όργανα μέτρησης.

Περιλαμβάνει: Ορολογία και Μετρολογικές έννοιες - Μονάδες και Πρότυπα μέτρησης - Εκτίμηση Σφαλμάτων - Ανοχές Διαστάσεων και Συναρμογών - Μεθοδολογία και Όργανα μέτρησης Μήκους - Τραχύτητα τεχνολογικών επιφανειών - Εφαρμογές Συμβολομετρίας - Μέτρηση Γωνιών, Ευθυγραμμότητας, Επιπεδότητας, Καθετότητας - Μέτρηση Σφαιρικότητας, Κυλινδρικότητας - Ανοχές και μέτρηση Σπειρωμάτων - Τρισδιάστατες μετρήσεις ακριβείας, Μηχανές Μέτρησης Συντεταγμένων (CMM), Όργανα σάρωσης αντικειμένων. Επιπλέον περιέχει πίνακες τυποποιημένων ανοχών και βασικών αποκλίσεων αξόνων-τροχών καθώς και κύριων χαρακτηριστικών σπειρωμάτων.

Οι συγγραφείς του βιβλίου είναι επίκουροι καθηγητές του τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του Α.Π.Θ.

